

Ortsanalys Ystad

Mars 2004

O:\64mas\7152xx\715221\L_proj\pagemaker\ystad_04.pmd

SCANDIACONSULT SVERIGE AB

Region Syd
Mark och samhälle

Isbergs gata 3
211 19 MALMÖ
Tfn 040 - 10 54 00
Fax 040 - 12 66 50

Förord

Ystads geografiska läge, vid en å som mynnade ut i en bukt, har utgjort mycket goda förutsättningar för bosättning. Trakten har varit bebodd sedan jägarstenåldern för ca 10 000 år sedan. I Ystad har det funnits permanent bebyggelse sedan mitten av 1200-talet. Stadens beslutsfattare har tidigt insett vikten att bevara det gamla och Ystad fick sin första bevarandeplan 1928. Ystad är känt som medeltidsstaden med de många korsvirkeshusen. Men Ystad är mer än korsvirkeshus. Denna ortsanalys söker beskriva hela staden och dess karaktär.

Ortsanalys är en arbetsmetod som bygger på den norska metoden ”stedsanalys”. Den innebär en systematisering av kunskap för att förstå en ortshistoria, dess aktuella situation och förutsättningar samt dess utvecklingsmöjligheter. Ortsanalysen beskriver ortens form som ett resultat av en historisk process där både övergripande samhällsutveckling såväl som lokala initiativ och drivkrafter har medverkat till ortens utveckling. Slutsatserna sammanfattas i ortens starka och svaga sidor samt i exempel på hur ortens kvaliteter kan förbättras och utvecklas.

Ortsanalysen ska utgöra ett underlag till nytt bevarandeprogram för staden. Den utgör även ett underlag för kunskap om staden som kan användas i andra plansammanhang.

Analysen är utförd under tiden juni 2003 till mars 2004. Arbetet har förankrats med och synpunkter har lämnats av en arbetsgrupp bestående av Inga Hallén och Björn Bjelke-Holtermann. Synpunkter på analysen har lämnats av en referensgrupp bestående av företrädare för olika intressegrupper och olika åldrar.

Ortsanalysen har även presenterats och diskuterats i kommunstyrelsens arbetsutskott.

Ortsanalysen har utförts på uppdrag av Ystads kommun, Miljö- och byggnadsförvaltningen med Inga Hallén som beställare. Analysen är utförd av Scandiaconsult i Malmö med Ylva Pålstam som ansvarig. Sofie Nilsson Scandiaconsult Malmö har gjort kartor och rapportens layout.

Innehåll

Geografi och naturförhållanden	4
Historia	6
Huvudstrukturer	10
Funktioner	14
Trafikmönster	16
Folkliv	18
Starka och svaga sidor	20
Sammanfattning.....	21

Geografi och naturförhållanden

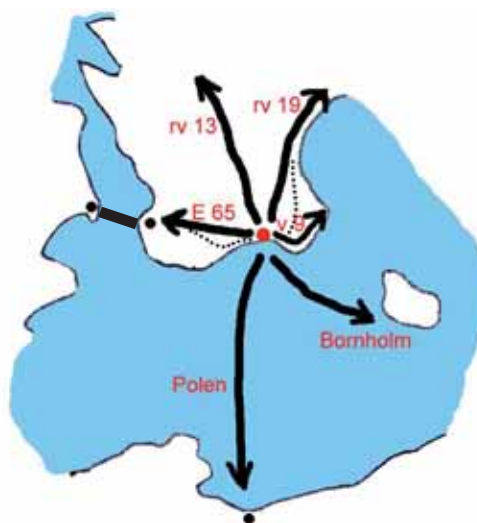
Ystads kommun domineras naturmässigt av det sydskånska backlandskapetets kalkrika moränleror som har skapat goda förutsättningar för jordbruk. Omkring 70 % av kommunens areal är jordbruksmark. I inlandet präglar de stora godsens landskapet och längs kusten finns stora sandområden som bildar vidsträckta sandstränder. Öster om Ystad bildar sanden en utbredd lågslätt kring Nyboån och Öja-Herrestadsmosse. Sandflykten har alltid varit ett problem, vilket Linné påpekade redan 1749 på sin Skånska resa. Han rekommenderade trädplanteringar för att binda sanden. Detta genomfördes i början av 1800-talet, vilket blev upphovet till Ystads Sandskog. I dag har skogen fått en ny funktion som natur- och rekreationsområde. Sandfälten öster om staden har utgjort utmärkta områden för militära övningsfält.

Nivåskillnaden är märkbar inom stadsgränsen, med en nivåskillnad på ca 40 meter mellan Ringleden och havet.

Ystad har ett gynnsamt klimat. Årsmedeltemperaturen är bland den högsta och växtsäsongen, på mer än 200 dygn, är bland den längsta i Sverige. Årsmedelnederbörden är 640 mm och antalet soltimmar per år är 1760. Huvudvindriktning är västlig. Medeltemperaturen är i januari -0,4 och i juli +15,9 C. Linné kommenterade förtjust vid sitt besök i Ystad att det växte mullbärsträd och valnötsträd i staden.

Ystad är beläget längs Sveriges och Skånes sydkust och utgör en av portarna till kontinenten. Staden är utgångspunkt för flera stora vägar: Europaväg E65, vilken är huvudleden till Central- och Mellaneuropa, riksväg 13 som går diagonalt genom Skåne till Ängel-

holm samt riksväg 19, en viktig led genom östra Skåne som övergår i riksväg 23 och fortsätter upp till Småland. Väg 9, kustvägen mellan Trelleborg och Simrishamn, går genom Ystad liksom järnvägen Malmö - Ystad - Simrishamn. Från Ystad går färjeförbindelser till kontinenten, till Swinoujscie i Polen och till Rønne på Bornholm.

Vägar och färjelinjer som likt en solfjäder strålar samman i Ystad.

Ystad är huvudort för sydöstra Skåne. Kommunen har drygt 26 000 invånare varav ca 17 000 bor i Ystad stad. Vid medeltidens slut hade staden ca 1 750 invånare. Befolkningen ökade därefter i jämn takt och var vid mitten av 1700-talet runt 2 500 och vid mitten av 1800-talet ca 5 000. Ytterligare en fördubbling av invånarantalet skedde och i början av 1900-talet bodde

ca 9 800 personer i staden. Därefter skedde ökningen i en något långsammare takt för att i mitten av förra seklet vara knappt 13 000 invånare. Barnafödandet är i dag något lägre än riksgenomsnittet och befolkningsökningen beror på inflyttning till kommunen.

Fler Ystadbor än genomsnittet för länet och riket har en gymnasial utbildning, medan färre har en eftergymnasial utbildning. De flesta arbetstillfällena finns inom näringsgrenarna vård och omsorg, handel och kommunikation samt tillverkning och utvinning. I förhållande till riket i övrigt är antalet arbetstillfällen dubbelt så många inom näringsgrenen jordbruk, drygt en fjärdedel fler inom vård och omsorg men knappt hälften så många inom näringsgrenen finansiell verksamhet.

Ystad kommun har en något äldre befolkning än riket i dess helhet. Färre barn i gruppen ett till sex år, färre vuxna i åldern 20-44 år, fler personer över 45 år och framför allt fler pensionärer (enligt statistik från december 2000).

Arbetspendlingen från kommunen är något större än inpendlingen. Avståndet till Malmö är 55 km, till Lund 60 km och till Simrishamn 35 km. Sturups flygplats ligger 30 km från Ystad. Med pågatåg nås Malmö på 47 minuter och Simrishamn på 42 minuter, Lund 1 timme och 10 minuter och Köpenhamn nås på drygt en och en halv timme. Det finns ingen kollektivtrafikförbindelse med Sturup.

Till Rønne på Bornholm går minst tre färjor per dag och betydligt fler under högsäsong. Till Swinoujscie i Polen går fem färjor per dag.

Slutsatser

- Ystad är huvudort och centrum på Österlen.
- Ystad är en viktig hamnstad med fem färjeavgångar per dag till Polen med vidare koppling till Central- och Mellaneuropa. Till Bornholm går dagligen minst tre färjor och Ystad utgör Danmarks främsta färjeförbindelse med Bornholm.
- Ystad har bra vägförbindelser samt goda kollektivtrafikförbindelser till Malmö, Köpenhamn, Lund och Simrishamn. Det medför att Ystad är en möjlig bostadsort vid arbete i dessa städer.
- Befolkningen i Ystad är äldre än riksgenomsnittet och har så varit sedan flera årtionden. Staden har en lägre andel barn och en högre andel pensionärer. Sker en utveckling mot "Pensionärsstad", 55+-stad?
- Ystad har god tillgång till och har väl ansedd arbetskraft.
- Arbetsutpendlingen från Ystad är större än inpendlingen. Sker en utveckling mot en ren boendeort?
- Ystad har ett gynnsamt klimat och en lång växtperiod som möjliggör ett rikt växtsortiment.
- Staden ligger exponerad för sydliga vindar, men i skydd för sydostliga, nord och nordostliga vindar.

Ystad strandbad

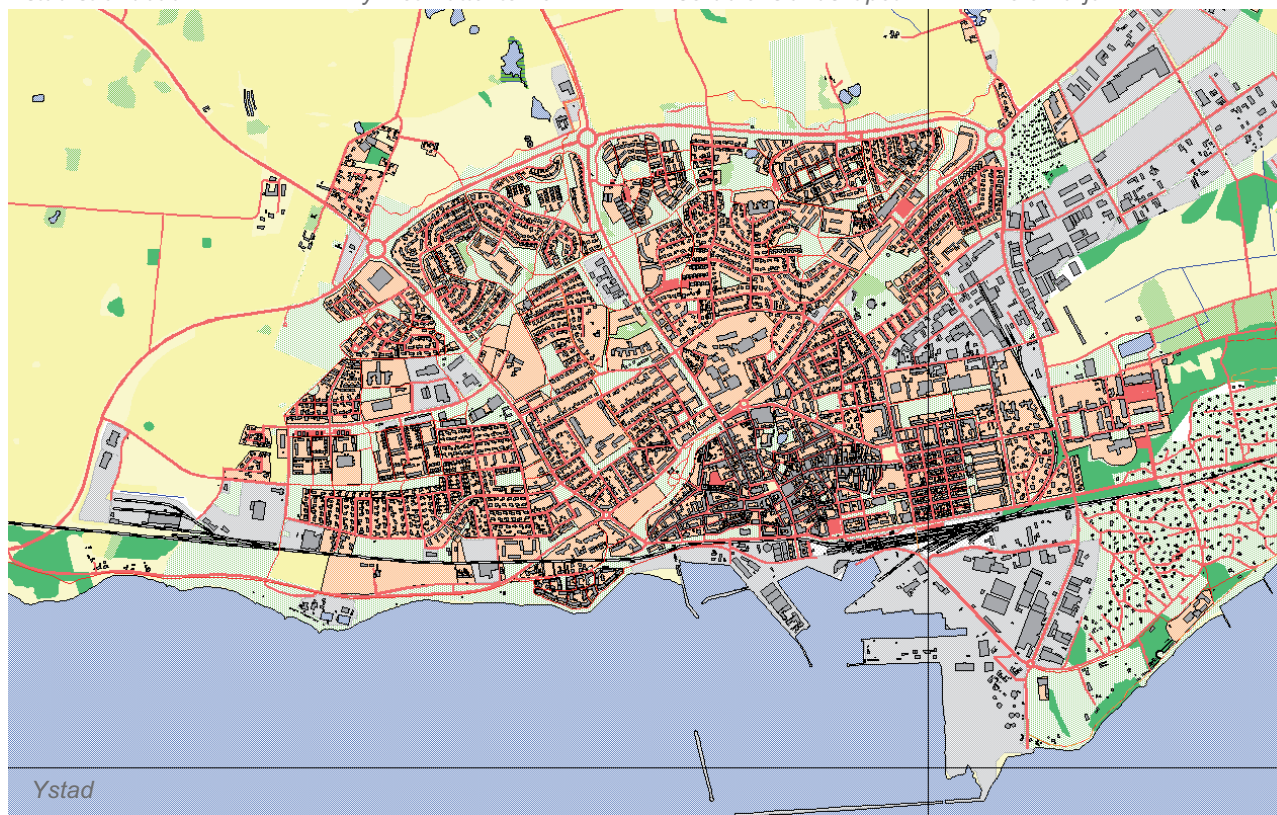
Vy mot vattentornen

Jordbrukslandskapet

Polenfärjan

Ystad

Historia

Det geografiska läget och naturförutsättningarna har skapat grunden för Ystads tillblivelse. Staden har en gammal historia som går tillbaka till det lilla fiskeläget vid Vassåns mynning. Fiskeläget utvecklades till en medeltidsstad som med tiden blev en välmående handels- och köpmansstad och en viktig port till Europa. Vid sekelskiftet 1800/1900 etablerades Ystad som regementsstaden. Ystad hade då förlorat färje- och posttrafiken till kontinenten och en stagnation i utvecklingen ägde rum.

Förhistorisk tid

Ystadtrakten har varit bebodd sedan landet steg ur havet efter den senaste istiden. I Ystad Sandskog har man funnit rester av boplatser från jägarstenåldern, för ca 11 000 – 10 000 år sedan. Ystadsslätten med sina våtmarker och de lättare jordarna har utgjort en bra miljö för den första bofasta jordbruksbefolkningen som uppträdde under yngre stenåldern, ca 3000-1800 f Kr. Längs den smala kustremsan vid Vassåns och Svartåns mynning har det också funnits kontinuerlig bosättning.

Medeltidsstaden

Vassåns mynning i bukten skapade grunden för en första ”hamn” och ett skyddat fiskeläge. Hamnen flyttades senare västerut till Hamngatans förlängning och var fram till 1800-talets mitt en strandhamn med brygga eller ”skeppsbro” ut till havet. Till fiskeläget, med det årliga sillfisket under hösten, gick enkla färdleder från jordbruksbygden i inlandet. Sillen gick under 1100-talet till i stora mängder. Den nersaltade fisken var en viktig

föda vid de katolska fastehögtiderna och utgjorde grunden för handeln med de tyska hansastäderna. Det ökade handelsutbytet med Hansan omkring 1225-1250, anses ha varit en viktig utgångspunkt för anläggandet av köpstäder som Ystad, Malmö, Trelleborg och Simrishamn. Ystad hade vid medeltidens slut ungefär lika stor befolkning som Lund och Landskrona, men mindre än Malmö.

Ystad nämns år 1244 för första gången i skrift i Lundaannalerna: ”*Detta år ämnade konung Erik och hertig Abel fara till Reval, med då de kommo till Ystad vände de.*” Franciskanerklostret grundläggs 1258 eller 1267, vilket talar för att det funnits en stad med permanent bebyggelse sedan 1200-talets mitt.

Namnet Ystad har sitt ursprung i förhistorisk tid och syftar på plats eller ställe för någonting som utsågs i förleden. Inom ortsnamnsforskningen har förleden Y varit föremål för mycket skiljaktiga tolkningar. I dag anser man att förleden innehåller den forndanska benämningen för idegran eller båge av idegran. Namnets ursprungliga innebörd kan då ha varit ”landningsplatsen där det växte idegran” eller syftat på Ystadbuktens formlikhet med en pilbåge.

Köpmansstaden

Under 1500 - 1800-talet bildades de stora handelshusen. Sillförekomsten hade minskat men en blomstring för de kringliggande godsens hade skapat ett överskott av spannmål som utgjorde grunden för handeln med norra Europa. Vid sekelskiftet 1700 var Ystad en välbärgad småstad med Skånes största exporthamn. Trots detta var endast liten del av flottan, ca 20 %, hemmahö-

Teatern

Regementet

Klostret

rande i Ystad. Handelsmännen var mer intresserade av att förmedla handeln och lät sjöfarten skötas av andra, i Sverige och utomlands.

Kontinentalblockaden och Krimkriget i början av 1800-talet gav köpmännen i Ystad möjlighet att skapa stora förmögenheter. Det finns flera köpmanspalats i Ystad som vittnar om den tiden. En av köpmännen var Carl Martin Lundgren. Han byggde ett palats som sedermera blev Nya Rådhuset och säte för kommunens förvaltning. I Ystad inrättades Sveriges första privata bank år 1850.

Stagnation

Trots en gyllene uppgång inom handeln lyckades Ystad inte utnyttja kapitalet för en utveckling av näringslivet. Ystad var centrum i en bördig jordbruksbygd och den gamla köpmannaristokratins koppling till bondesamhället och hantverkssektorns män var stark. Denna enighet innebar små förändringar samt befäste och bevarade näringslivets struktur lång in på 1900-talet. Initiativ till att förnya produktionsstrukturen, tillämpa industriell teknik och finna nya nischer i den ekonomiska verksamheten togs till stor del av personer från andra städer och länder. Den ekonomiska aktiviteten och utvecklingen skedde i västra Skåne och Ystad kom – på gott och ont – i skymundan. Ytterligare en orsak till stagnationen var att järnvägen kom att gå Ystad förbi. Stambanan drogs till Malmö med fortsättning till Trelleborg. Efter ett riksdagsbeslut 1908 övertog Trelleborg kontinentaltrafiken och därmed färje- och posttrafiken och Ystad förlorade rollen som Sveriges stora port mot kontinenten. Det har lett till en utveckling av

Rekonstruktion av Ystad i början av 1200-talet - före och vid stadens framväxt. På kartan har de äldsta kommunikationslederna (gatunätet) ner till sillfisket vid viken markerats. Den rekonstruerade strandlinjen följer ungefär den nuvarande tremeterskurvan över havet. Utdrag ur Medeltidsstaden 44 Ystad 1, RAÄ.

en småstadsmentalitet, den så kallade ystadsandan. Likaså har det bidragit till att den medeltida stadskärnan har bevarats och att Ystad har förskonats från den stora rivningsvåg som genomfördes i så många andra svenska städer. Ystadsandan innebar ett idealiserande av det gamla bonde- och hantverkarsamhället. Hierarkin var därför kanske starkare i Ystad än i andra städer och innebar en relativt sluten värld bland de olika klasserna: adel, militärer, handelsmän och hantverkare. Det avspeglar sig med all tydlighet i de många föreningar som bilades i Ystad under 1800-talet. S:t Knutsgillet, sällskapet W.W, sedermera V.V., samfundet K+S, sällskapet T.N.J och Siriusorden är några exempel. Ystads Fornminnesförening kan också sägas vara en följd av ystadandan. Den bildades 1907 som en opinionsgrupp för att rädda Klostret från rivning och kom att få stor betydelse för kommunens omsorg om den kulturhistoriska miljön.

Regementsstaden

För att främja en utveckling agerade kommunens politiker för att få ett regemente förlagt till Ystad. I konselj beslutades år 1894 att Skånes dragonregementes skolor och chefsexpedition skulle förläggas till Ystad. Kasernerna uppfördes i etapper och togs i bruk 1897, 1907 och 1916. Ystad blev en betydande militärstad med norra Europas största kavalleriregemente med tusen dragoner. Regimentet satte under början av förra seklet en stark prägel på Ystad genom dragonernas parad genom staden och genom det kulturliv som militärerna skapade.

År 1927 lades dragonregementet ned och Södra Skånes Infanteriregemente, I7, flyttade från Lund till

Ystad. År 1943-44 omdanades regementet till ett motorinfanteriregemente, vilket sedermera blev pansarregemente P7. Pansarregementet flyttades 1982 till Revingehed och Lv4 flyttades från Malmö till Ystad. I juli 1998 lades den militära verksamheten ned och regementsområdet övergick till civil verksamhet.

Kultur- och fritidsstaden

Ystad har en lång tradition som kulturstad. Redan i slutet av 1600-talet besöktes staden av resande teatersällskap från kontinenten. De kom med postjakten från Stralsund och stannade till i Ystad för att ge föreställningar på Gamla Rådhusets vind, innan de fortsatte upp till huvudstaden. Ystad fick sin första teaterbyggnad 1842 och sin andra, den nuvarande, 1894.

En bidragande orsak till utvecklingen var stadens rika hantverkstradition. Den medförde att konstnären, arkeologen, folklivsforskaren, konsthistorikern, pedagogen m m Nils Månsson Mandelgren riktade sitt intresse mot Ystad, där han startade en slöjdskola 1852. Några år innan hade Mandelgren inrättat en slöjdskola i Stockholm, som blev grunden till Konstfack. Han var också med om att lägga grunden till Svenska Slöjdföreningen, nuvarande Svensk Form. Hantverkstraditionen medförde att en stor kulturmässa ordnades i staden 1925 där 73 föreningar deltog. Den ”banade väg” för idéutställningen Fritiden sommaren 1936, som staden arrangerade tillsammans med en rad riksorganisationer. Utställningen blev känd utanför Sveriges gränser. Utställningens grundtanke var att en väl utnyttjad fritid skapar hela, harmoniska människor. Till utställningen uppfördes sporthallen ”Bollen” vilken kom att få stor betydelse för inomhusidrottens utveckling i Ystad.

Kommunledning satsade tidigt på Ystad som fritidsstad. Sommaren 1884 godkände stadsfullmäktige drätselkammarens förslag att uppföra sommarbostäder i skogsplanteringen vid Ystad Sandskog. Tomterna skulle ligga minst 75 meter från varandra och fick inte hävdas mer än sex meter från fasad. All mark var tillgänglig för allmänheten. Idag finns det ca 550 fritidshus i Sandskogen på mark som utarrenderades av kommunen.

Det första Hotell Saltsjöbaden stod färdigt 1887, men brann ner 1913. Ett provisorium stod färdigt till badsäsongen 1914 och ett nytt hotell invigdes 1927. Hotellet medförde ett mondänt och ibland internationellt stadsliv med bad- och musikliv.

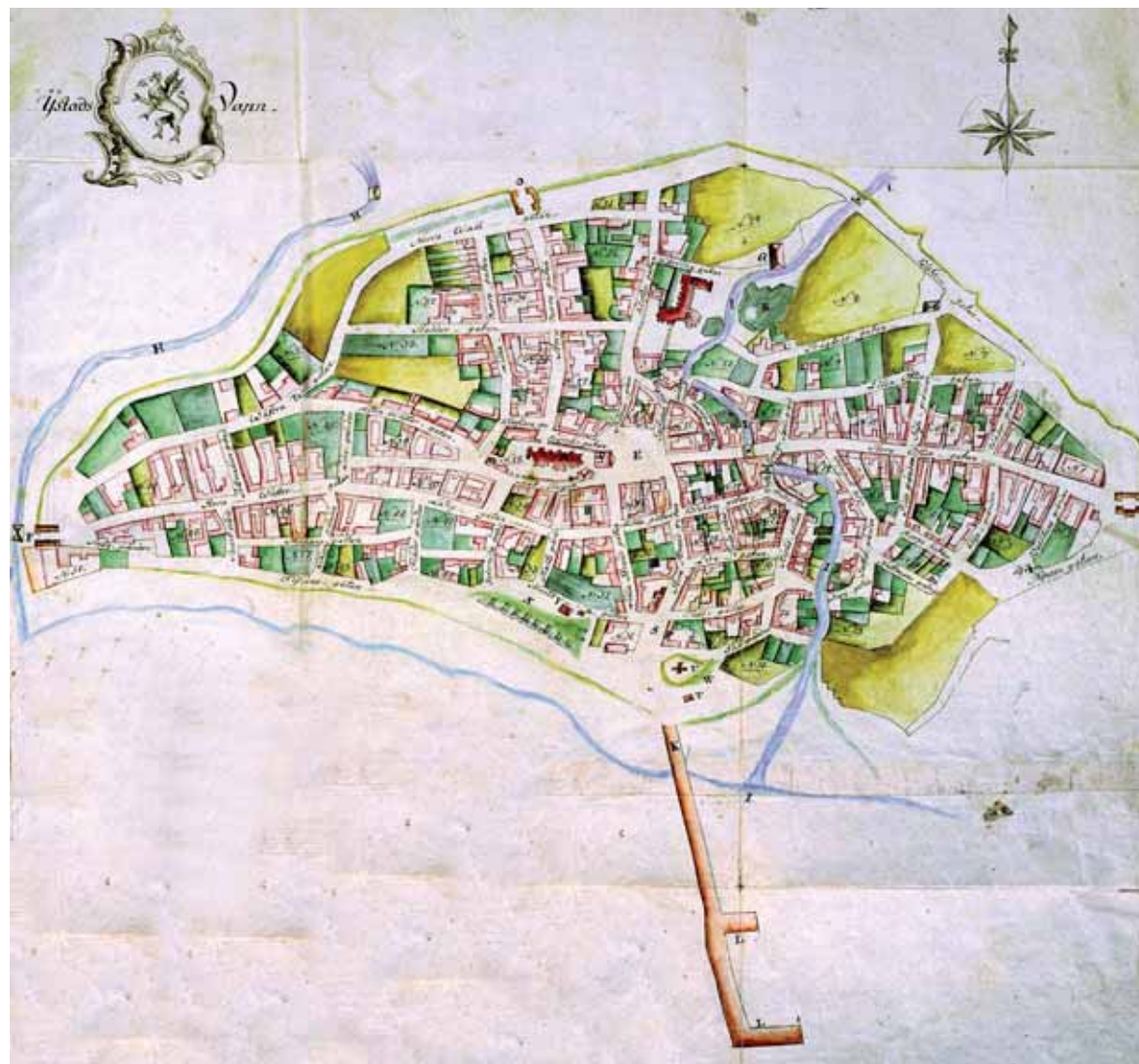
Ystad har också traditioner inom musiklivet. Apotekaren Salomon Smith, musiker och vitberömd storsångare var centralfigur i det tidiga 1900-talets kulturliv. Han tog initiativ till byggandet av Hotell Saltsjöbaden som blev centrum för musik, ofta med internationella musiker.

Slutsatser

- Havet, Vassån och Ystadslättens bördiga jordar har utgjort grunden för Ystads tillblivelse.
- Ystad präglas till stor del av sitt historiska arv. Medeltidsstadens struktur finns på det hela taget kvar med byggnader från olika tidsepoker. De historiska knutpunkterna utgör även i dag viktiga knutpunkter.

- Ystad har vuxit långsamt utan omvälvande förändringar. Stadens struktur är ”läsbar”, d v s man kan i gatustruktur och byggnader se den historiska utvecklingen. Se hur årsring lagts till årsring.
- Ystad är inte bara en medeltidsstad. Medeltidsstaden utgör ca 1/10-del av stadens yta och innehåller dessutom större andel av 1880-talets stenarkitektur än korsvirkeshus.
- Ystad var en handelsstad och inte en sjöfartsstad. Sjöfarten drevs i huvudsak av andra städer och nationer.
- Ystad var fram till mitten av 1800-talet Sveriges port mot Central- och Mellaneuropa, men förlorade rollen när Trelleborg tog över post- och färjetrafiken.
- En välmående jordbruksbygd, med stora gods, skapade förutsättningar för handeln och en rik köpmannaklass. Det gav grunden för ett rikt över- och medelklassliv i Ystad med ett utvecklat kulturliv med teater, musik och ett rikt föreningsliv. På så sätt skapades en anda av välbefinnande, ystadandan, som inneburit ett starkt bevarande med små förändringar där den tekniska utvecklingen fått stå tillbaka. Den industriella utvecklingen stagnerade i slutet av 1800-talet och andra städer i Skåne tog en mer ledande roll.
- Ystad har en stark tradition som kulturstad.

Karta Ystad 1753, foto:Lucas Gölén, Ystad musseer

Huvudstrukturer

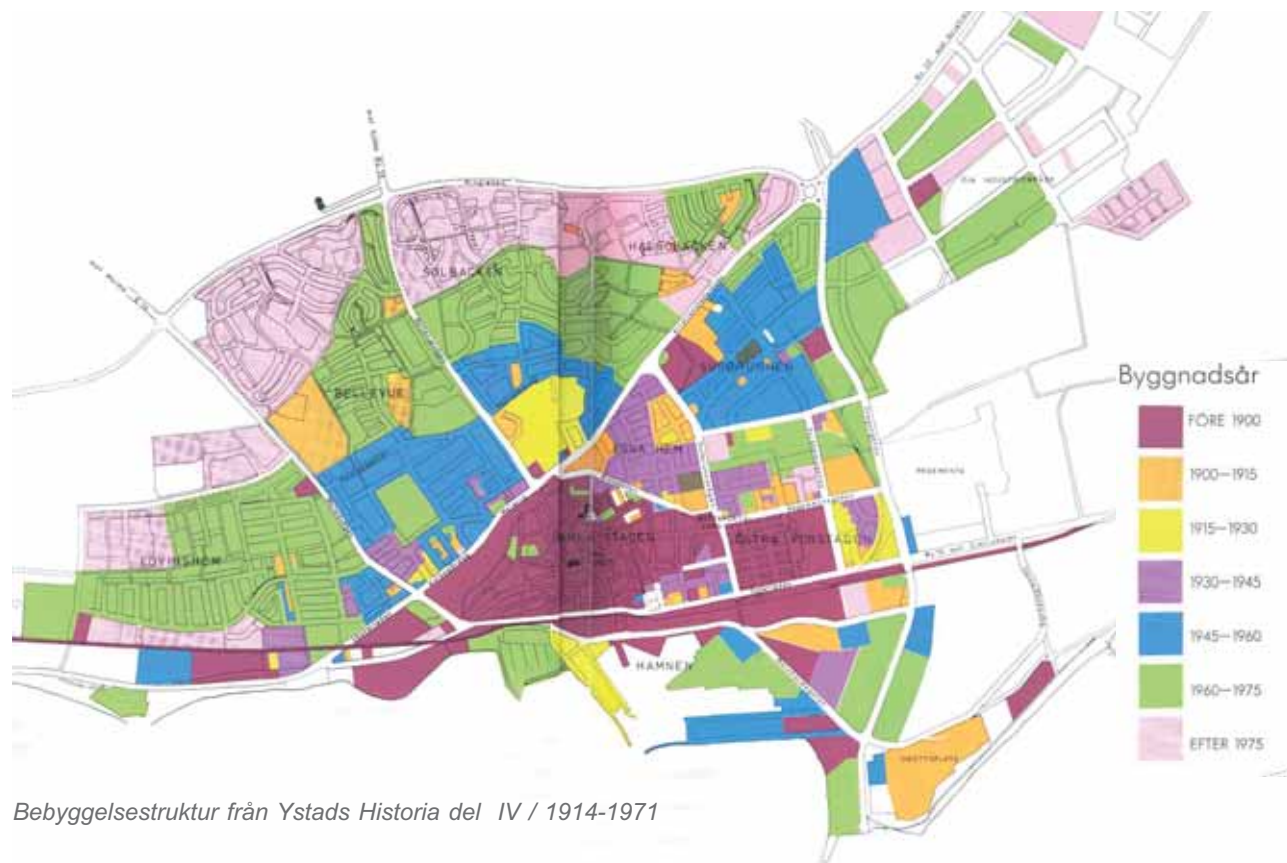
Bebyggelsestruktur och grönstruktur är viktiga beståndsdelar i en stad. Bebyggelsen har historiskt sett etablerats på de naturmässigt lämpligaste områdena, och de mer svårbebyggda områdena har förblivit ”gröna”. Staden kan analyseras i viktiga stråk, knutpunkter, områden, barriärer, landmärken och utblickar.

Bebyggelsestruktur

Den första bebyggelsen etablerades kring Vassån och de landsvägar som gick ner till åmynningen. Dåtidens strandlinje låg högre än idag, längs dagens tremetersnivåkurva. Numera finns endast ett fåtal medeltida byggnader eller delar av medeltida byggnader kvar, bland annat S:t Maria kyrka, Latinskolan, Klostret, S:t Petrikyrka, Borgmästarhuset, Brahehuset och Gamla Rådhusets källare.

Ystad växte långsamt genom en utbyggnad längs infartsvägarna och därefter områdena mellan infartsvägarna. Under 1600-talet kringgärdades staden av en vallgrav med tre stadsportar: Norreport, Österport och Västerport. Delar av vallgraven är nu Norra Promenaden och Bryggaregatan-Blekegatan. Gatornas sträckning har mer eller mindre anpassats efter topografin, strandlinjen och åns lopp och har inte nämnvärt förändrats under årens lopp. Ystad var, liksom andra medeltida städer, inte planlagd utan växte långsamt fram. Det var först i slutet av 1800-talet som den första stadsplanen tillkom.

Från 1600-talet finns endast ett fåtal byggnader kvar bl a Hans Raffners gård, kallad Änglahuset, i hörnet Stora Norregatan/Sladdergatan samt byggnaderna vid Tvättorget, det f d apoteket samt Jens Jacobsens hus.

Bebyggelsestruktur från Ystads Historia del IV / 1914-1971

Under 1700-talet fortsatte utbyggnaden av staden. Per Hälsas gård, som omfattar ett helt kvarter mellan Stora Östergatan, Piparegränd och Besöksgränd är ett fint exempel från denna tid. Gården låg då i utkanten av stadskärnan.

Det ekonomiska uppsvinget i början av 1800-talet medförde en utbyggnad med hamnbyggnader och köpmannapalats. Handelsmannen och kommerserådet

C M Lundgrens palats, nuvarande Nya Rådhuset, Hembergsska gården samt Siriusordens samlingslokal samt ett flertal mindre bostadshus vittnar om denna period. Järnvägen kom till Ystad 1863 och en stationsbyggnad tillkom året efter.

Staden förändrades inte mycket förrän i slutet av 1800-talet då Ystad fick sin förste stadsarkitekt och stadsplanering i egentlig mening började. År 1868 till-

trädde Peter Boisen, född i Danmark, tjänsten. Hans ambitioner var att göra korsvirkesstaden Ystad till en stenstad. Under hans tid tillkom ett antal trevånings stenhus, bl a i kvarteren söder om S:t Maria kyrka och Stortorget. Här sker ett abrupt möte mellan medeltidsstaden och stenstaden som idag känns "naturligt" genom att stenhusen håller sig inom medeltidstadens kvartersstruktur. Boisen ritade själv ett antal byggnader, bl a Teatern som stod färdig 1894, Tingshuset 1902, Flickskolan 1905, bostadshusen Östen 3 och 4 1905.

Stadsplanen för Östra Förstaden, år 1876, var den första som gjordes i Ystad. Det var en strikt rutnätplan, helt i tidens anda, baserad på 1874 års byggnadsstadga som förordade breda trädplanterade huvudgator för att släppa in ljus och luft i städerna och för att minska spridning av bränder. Hur Östra Förstaden skulle kopplas till medeltidsstaden löstes inte förrän de funktionalistiska kvarteren byggs i samband med utställningen Fritiden år 1936. Kvarteren innehåller bl a sporthallen "Bollen", hyreshus samt en rektangulär park och Konstmuseet. Kvartersbildningen slutfördes genom byggandet av badhuset 1959.

Utbyggnaden av staden fortsatte med områden norr om stadskärnan. Under 1920-talet påbörjades byggandet av Egna Hem i kvarteren mellan Kristianstadsgatan, Surbrunnsgatan och Blekegatan. Vattentornet "Nappflaskan" stod färdigt 1913. Ett nytt läroverk, Österportskolan stod färdigt norr om Österportstorg 1914. Norrportskolan år 19xx. Byggandet avstannade vid första världskrigets utbrott och kom igång på allvar vid andra världskrigets slut. Från 1945 till 1960 fylldes området norr om Kyrkogårdsgatan/Kristianstadsvägen med en- och tvåfamiljshus.

Grönstrukturen i Ystad

Under 1960-1970-talet, miljonprogrammets årtionden – d v s när bostadsbristen i Sverige skulle åtgärdas genom byggandet av en miljon bostäder på tio år – byggdes bostäder i en ”ring” norr om den befintliga stadsbebyggelsen. Utbyggnaden var inte så storskalig och enformig som i många andra svenska städer, där villamattor och kranbyggda hyreshusområden utbreddes sig i ett enhetlig mönster. Två vattentorn byggdes 1964. Sjömansgatan och Österleden byggdes om och Ringleden byggdes under samma tidsperiod. Under 1960-talet ökade den bebyggda ytan med 1/3 del för att fram till 1980-talet ha fördubblats.

Under 1900-talets sista två decennier har utbyggnaden fortsatt ut mot Ringleden. Även i medeltidsstaden har nya byggnader tillkommit, bl a ett pareringshus i postmodernistisk stil vid Tobaksgatan. Tjugohundratalet har inletts med en exploatering av de sista områdena innanför Ringleden. Flera andra områden står inför en omvandling bl a Regementet, Surbrunnensområdet och delar av hamnområdet.

Grönstruktur

I staden finns en nät av grönområden som består av parker och gröna stråk. Gång- och cykelvägar, stränder och de trädplanerade gatorna utgör gröna stråk som binder samman parkerna. Till grönstrukturen bidrar även Gamla och Nya Kyrkogården, koloniområden samt villa och bostadsträdgårdar.

Norra promenaden, som är anlagd längs den gamla vallgraven, har karaktären av stadspark. De övriga parkerna inom medeltidsstaden, Klosterdammen och Fritidsparken har karaktär av ”finpark”. Grönom-

rådena utanför stadskärnan är till stora delar av mer naturlig karaktär. Stränderna och grönområdena längs dessa, Ystad Sandskog och Gjuteriparken är mycket karaktärsskapande för Ystad. Grönstråket längs norra sidan av Ringleden binder samman stadens grönstråk och utgör en gräns mot omgivande jordbruksmark.

Stråk

De gamla medeltida infartsvägarna, Stora Norregatan, Stora Västergatan/Stora Östergatan och Hamngatan, utgör betydelsefulla stråk i stadskärnan. Tydliga stråk är också de gator som går i östvästlig riktning, d v s de gator som har löpt parallellt med den gamla strandlinjen. Till och runt stadskärnan löper ett antal gator som bildar huvudstråk i staden: Malmövägen/Karl XII:s gata/Sjömansgatan/Österleden, Västerleden/Kyrkogatan/Kristianstadsvägen, Bellevuevägen/Bryggaregatan/Blekegatan, Surbunnsgatan/Jennygatan och Fridhemsgatan. Dessutom bildar gång- och cykelvägnätet stråk som går radiellt in till och i en ring runt stadskärna.

Barriärer

Ringleden liksom Dragongatan är genom sin utformning och trafikintensitet en stor barriärer. Järnvägen är en barriär på grund av få övergångar. Själva bangårdsområden är genom sin stora bredd en större barriär. Hamnverksamheten och färjetrafiken medför också en stor barriär mellan staden och havet.

Knutpunkter

De medeltida plastbildningarna Stortorget, Mattorget, Tvätorget, Klosterdammen/platsen, Nattmanstorget,

Västerportstorg och S:t Knutsstorg är fortfarande knutpunkter. De viktigaste knutpunkterna i dag är Stortorget, Österportstorget, Bryggartorget och Hamntorget. De är belägna mitt i, i östra kanten av, norr om respektive söder om medeltidsstaden. Stortorget är knutpunkt för gående, mötesplats och torghandelsplats, Österportstorg är mötesplats, framförallt för ungdomar och Bryggartorget är knutpunkten mellan medeltidsstaden och Lasarettensområdet och omgivande bostadsområden. Hamntorget är knutpunkt för resenärer med båt, tåg och buss.

Landmärken

I Ystad finns både gamla och nya landmärken. S:t Maria kyrka, Kloostret med S:t Petri kyrka, Teatern och Vattentornet Nappflaskan tillhör de gamla. Silobyggnaderna i hamnen, Bornholmterminalen och den nya vattentornen har tillkommit under 1900-talet.

Utblickar

Ystads läge på en sluttning mer mot bukten medför fina utblickar över staden och över havet från infartsvägar och områden i norr.

Slutsatser

- Ystad har varit och är staden i gränsen mellan det trygga odlingslandskapet och det äventyrliga, fantasieggande havet med de stora möjligheterna.
- Staden har en varierad bebyggelse, men en enhetlig skala. Bebyggelsen är oftast inte högre än två våningar.
- Ystad har en unik stadskärna med det medeltida gatunätet bevarat. Bebyggelsen i stadskärnan är av varierande tidsålder men känns enhetlig genom att den håller sig inom medeltidsstadens kvartersstruktur.
- Stråken är tydliga och enkla att förstå. Kopplingen mellan medeltidstadens struktur och de omgivande områdena är naturlig och klar.
- De historiska knutpunkterna fungerar även idag som knutpunkter.
- Ystad är en grön stad där trädkronor är en viktig del av stadssiluetten.
- Staden har utvecklade gröna stråk i öst-västlig riktning, men saknar ett stråk genom hamnområdet som möjliggör en förbindelse mellan Ystad Sandskog och Gjuteriparken med stränderna väster därom. Detta grönastråk kan även inrymma en gång- och cykelväg.
- Ystad ligger i en båge, halvcirkel mot havet och nivåskillnaderna skapar ett intressant storskaligt stadsrum.
- Bangården, Lantmännens silobyggnader och delar av hamnverksamheten är stora barriärer som skiljer staden från havet. De utgör en större barriär än järnvägen i sig.

Ystads huvudstruktur

Funktioner

Stadens funktioner beskriver hur och var verksamheter och service är belägna.

Centrum

Ystads kommersiella centrum är beläget längs de gator där handeln förkommit sedan staden grundlades. Stora Östergatan och Hamngatan utgör de stora affärsstråken, men affärer och butiker finns även på Stortorget samt längs tvär- och parallellgator. Ett fint exempel på hur ett varuhus kan införlivas i medeltidstadens struktur är Åhlénsvaruhuset, strax norr om och granne med Klostret. Även stora delar av den offentliga servicen liksom kulturutbudet är lokaliserat till centrum.

Bostadsområden

Bostadsområdena ligger centriskt runt medeltidskärnan och följer tydliga årsringar i Ystads utveckling. Det råder en god balans mellan flerfamiljsområden och småhusområden.

Verksamhetsområden

Industrier och verksamheter är koncentrerade till tre huvudområden. Östra Industriområdet och Surbrunnen, beläget öster respektive väster om Dragongatan. Surbrunn planeras dock att omvandlas till blandad stadsbebyggelse. Västra Industriområdet, som är beläget mellan järnvägen, Ringvägen och Edvinshemsvägen samt Hamnområdet som omfattar hamn- och järnväg-sanknuten verksamhet.

Offentlig service

Den offentliga servicen är till stor del koncentrerad till centrum. Flera av de kommunala förvaltningarna återfinns i Nya Rådhuset. Sjukhus, apotek och folktandvård ligger centralt mitt i staden, strax norr om medeltidskärnan. Bibliotek, lokalt skattekontor, polishus, brandstation och kriminalvårdsanstalt återfinns utanför den gamla stadskärnan. I stadsdelen Åkesholm ligger ett vårdhem och i stadsdelen Bellevue ligger ett servicehus. Strax norr om medeltidskärnan ligger högstadieskolorna Norreportskolan och Västervångsskolan. Gymnasium finns på Österportskolan, Parkskolan och Bergahusskolan. Förskolor och 1-6 skolor finns i de olika stadsdelarna. Fritidsgårdar finns i Per Hälsas hus i centrum samt i anslutning till Backa- och Edvinshemsskolan.

Handel och service

De mesta av affärsutbudet finns i stadens centrum, i medeltidskärnan. Större livsmedelsaffärer utanför centrum finns vid Edvinshem och Hälsobacken. Söder om korsningen mellan Ringvägen och Malmövägen finns ett stort varuhus (ÖB) men för övrigt finns inget köpcentrum eller stormarknad vid utkanten av staden som annars är vanligt i svenska städer. Övrig handel som bilaffärer, bygg- och färgaffärer, vitvaruaffärer etc finns i huvudsak i det östra verksamhetsområdet.

Kultur, fritid och rekreation

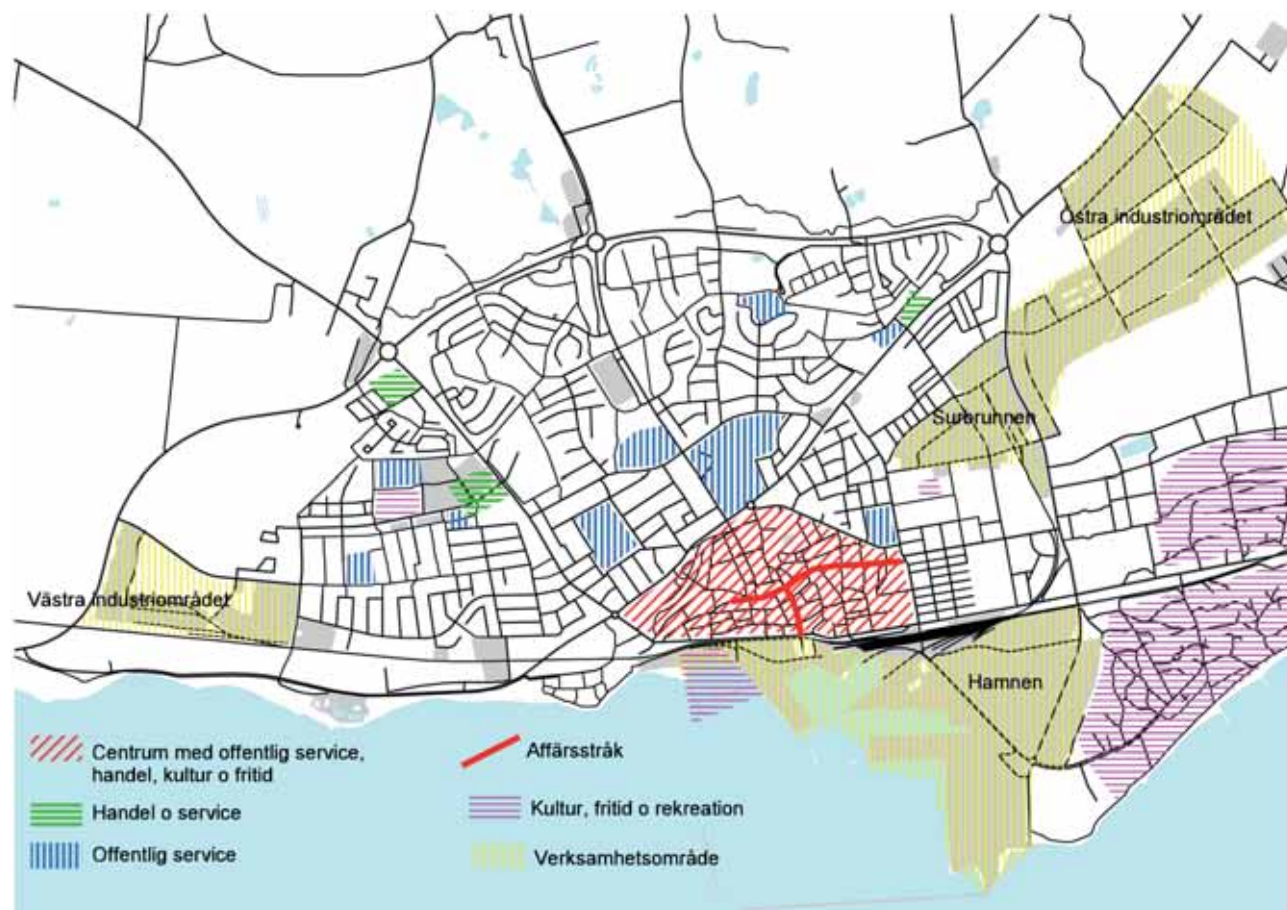
Kultur och fritid har varit och är en viktig del av Ystads liv. De avspeglas bl a genom Teatern från 1894, Ystad Sandskog med sommarhus, Hotell Saltsjöbaden från 1927, Bollhuset som byggdes till utställningen Fritiden 1936 och Konstmuseet från samma år.

I dag finns ett rikt kultur- och fritidsliv i Ystad. På Ystad teater ges föreställningar året runt. Ystad Opera har föreställningar under sommarhalvåret. Konstmuseet har utställningar året om som ofta väcker uppmärksamhet i media. I centrum finns ett stort antal restauranger och caféer, biograf, diskotek etc. Badhuset byggt 1959, ritat av dåvarande stadsarkitekten Rune Melin, samt Bollhuset ligger i den gamla stadskärnan. Österportshallen, hemmaarena för Ystads framgångsrika handbollslag, ligger strax öster om centrum. I Sandskogen finns motionslingor av varierande längd samt omklädningsbyggnader, tennisbanor, friidrottsanläggning och långa fina badstränder. I hamnen finns småbåts- och gästhamn. Vandrarhem finns i Ystad Sandskog, samt i f d järnvägsstationen. Ett nytt rekreationsområde, som kommer att bindas samman med Sandskogen, håller på att anläggas norr om Regimentet.

Framför Ystads järnvägsstation står en staty av Ernst Hugo Järegård, ystadssonen som blev en välkänd skådespelare. Ystad är också känt för den litterära kriminalkommissarien Kurt Wallander vid Ystads-polisen. Under sommaren kan man åka med veteranbrandbil eller gå en guidad rundtur i Wallanders fotspår.

Slutsatser

- Ystad är regionalt centrum för sydöstra Skåne och centrum i kommunen.
- Ystads administrativa, kommersiella och kulturella centrum är fortfarande beläget i den historiska stadskärnan, i medeltidsstaden.
- Staden har inga externa köpcentra.
- Bostadsområden i en halvcirkel runt den medeltida stadskärnan medför korta avstånd till centrum. Det mesta ligger inom cykelavstånd.
- Ystad har en god boendemiljö med fina bostadsområden, med en balans mellan flerfamiljs- och småhusområden.
- Havet och stränderna är en stor tillgång till boendemiljön.
- Sandstranden i centrum, vid småbåtshamnen, är en stor tillgång som borde ”kopplas” bättre till centrum.
- Ystad har ett rikt kulturliv och en sort utbud av föreningar.
- En idrottsplats saknas i den västra stadsdelen.

Funktioner

Trafikmönster

Gatusystemet i den medeltida stadskärnan har sitt ursprung i de landsvägar som gick ner till fiskeläget vid åmynningen. De enkla färdlederna blev sedermera gatorna L:a Västergatan, L:a Norregatan, Klostergatan, Tappgränd, S:a Östergatan och L:a Strandgatan, se karta sid 7. Gatornas sträckning har mer eller mindre anpassats efter topografin, strandlinjen och åns lopp och har inte nämnvärt förändrats sedan mitten av 1600-talet.

Östra Förstaden, som är den första utbyggnaden utanför medeltidstaden, fick en strikt rutnätstruktur. De bostadsområden som byggdes fram till 1970-talet har i regel en genomgående trafik medan områden som byggts fram till sekelskiftet 2000 har utifrånmatning. Under 1960-talet byggdes Ringleden runt Ystad som fördelar trafik in till staden och leder förbi genomfartstrafik.

I medeltidsstaden finns parkeringshus vid Åhlens och Fritidsparken. Därutöver finns ett antal större och mindre markparkeringar. Omvandling av Stora Östergatan till gågata påbörjades 1982 och är i dag gågata i hela sin längd. Övriga gator i centrum är, förutom Magasinsgatan, tillgängliga för biltrafik.

Förbifart

Ringleden och Dragongatan utgör förbifarter runt Ystad och fördelar trafik som ska in till staden, till hamnen eller till verksamhetsområdena i den östra respektive västra delen av staden.

Infart/genomfart

Västerleden, Malmövägen, Bellevuevägen och Kristianstadsvägen/Mejerigatan/Kyrkogårdsgatan samt Österleden/Sjömansgatan/Karl XII:s gata utgör infarts-

och genomfartsgator som fördelar trafiken inom staden. Vid färd på infartsgatorna fås en överblick över Ystad med havet i fonden. Flera av gatorna har fina gaturum, ofta med trädplanteringar, medan vissa sträckor har ett gaturum som är brett och/eller uppsplittrat, som längs Malmövägen fram till rondellen vid Missunnavägen och längs Sjömansgatan förbi centrum och medeltidskärnan.

Huvudgator

I staden finns ett antal huvudgator som fungerar som förbindelse mellan olika områden eller som viktiga affärs- och färdgator.

Gång- och cykeltrafik

Trafikseparerade gång- och cykelvägar finns i stort i hela Ystad. I centrum, medeltidstaden, och i villakvarter sker cykeltrafik längs gatorna.

Kollektivtrafik

En knutpunkt för bussar, tåg, taxi och färjor finns belägen vid stationen och Bornholmsterminalen. Ystad trafikeras av Pågatåg, region- och stadsbussar samt färjor.

Hamn och färjeverksamhet

I hamnområdet finns en handelshamn, terminalområden för godstrafik och industriella verksamheter som är knutna till hamn och järnväg, färjeterminaler för trafik till Polen och Bornholm samt fritids- och turistbåttrafik. Till Rønne på Bornholm går ca tre färjor per dag och betydligt fler under högsäsong. Till Swinoujscie i Polen går fem färjor per dag.

Slutsatser

- Ystad har bra vägförbindelser samt goda kollektivtrafikförbindelser med Malmö/Köpenhamn, Lund och Simrishamn.
- Ystad är en viktig hamnstad för handelstrafik och färjetrafik, till Polen och Bornholm. Ystad utgör Danmarks främsta färjeförbindelse med Bornholm.
- Ystad har en klar och tydlig gatustruktur. En Ringled går runt staden. Fem infartsvägar leder in till staden och fördelar trafiken.
- Trafikanten får en fin vy över staden vid färd längs Malmövägen, Bellevuevägen och Kristianstadsvägen. Flera av infartsgatorna är trädplanterade.
- Första delen av Malmövägen är bred och uppfattas mer som väg än stadsgata. Sjömansgatan har ett splittrat gaturum som inte motsvarar en centralt belägen infarts- och huvudgata.
- Ystad har ett väl utvecklat gång- och cykelvägnät och ett centrum som är mycket "gångvänligt".
- En gång- och cykelväg saknas genom det centrala hamnområdet som förbinder stränder och bostadsområden i väster med Ystad Sandskog och bad i öster. Likaså saknas en tydlig förbindelse mellan stadens centrum och Ystad Sandskog.

Östra förstaden

Infart Sjömansgatan

Skansgatan

Trafikmönster

Folkliv

Användandet av de offentliga rummen, folklivet, är en viktig del av en stads karaktär. Ystad är en turiststad. Den historiska atmosfären, medeltidstrukturen, kulturlivet, de fina badstränderna och färjetrafiken lockar många turister. Kommunen som helhet erbjuder även många fina utflyktsmål. Turismen i kommunen omsätter nära en halv miljard kronor och ger arbete åt ca 400 personer.

Dag- och kvällspuls

Huvuddelen av den offentliga och kommersiella servicen är koncentrerad till den gamla medeltidstaden vilket medför ett livligt folkliv såväl under dagen som under kvällen. I stadsdelsköpcentra vid Hälsobacken och Edvinshem, i verksamhetsområdena liksom vid skolor, sjukhus, hamn och järnvägstation förekommer även ett folkliv som avtar efter arbetsdagens slut.

För ungdomar finns fritidsgårdar i stadsdelarna Backa och Edvinshem samt i Per Hälsas gård i centrum. Per Hälsas fritidsgård hålls öppen hela året och alla dagar utom söndag. De övriga har öppet måndag till lördag under perioden från mitten av september till mitten av maj. Ett ”Ungdomens hus”, som ska bli en spännande mötesplats med speciell inriktning mot musik, planeras att byggas. I dag är Österportstorg en mötesplats för ungdomar. Vid torget ligger Starshine, som är ett populärt diskotek. Andra viktiga mötesplatser för ungdomar är kaféer längs Stora Östergatan och Mc Donalds på Hamngatan. Under sommarhalvåret är sandstranden, och främst tredje bryggan mötesplats för ungdomar. Många ungdomar är engagerade i idrottsföreningar.

Rekreation och kulturliv

Ystad har god tillgång områden för rekreation. Vissa aktiviteter är mer säsongsbetonade än andra. De långa och fina badstränderna utnyttjas flitigt under sommarhalvåret av Ystadborna, men lockar även långväga turister och dagsbesök från andra orter i Skåne. Folklivet längs stränderna fortsätter under varma somrardagar långt in på kvällen. Till badlivet bidrar gästerna på Hotell Saltsjöbaden och sommarbebyggelsen i Ystad Sandskog. Hotellet har verksamhet året om men Sandskogen är bebodd från våren till långt in på sensommaren. Båtlivet, fritidsbåtar, är också främst kopplat till sommarhalvåret, och ger ett folkliv till hamnen.

Ystad teater och Ystad opera bidrar till kvällslivet. Handbollsmatcherna bidrar också till en levande stad.

Årliga evenemang

I Ystad förekommer flera årliga evenemang som allsångskvällar i Norra Promenaden och Frivilligans sprutmönstring av barn på Stortorget. Frivilligan är en förkortning av Frivilliga Bergnings Corpsen, bildad 1839. Grosshandlare P C Bergmanhn spannmålshandlare och rikt original betalade 1850 de brandsprutor som fortfarande döper barn på Stortorget första lördagen i augusti varje år. För att bli riktig Ystadbo måste man döpas två gånger, först i Mariakyrkan och sedan på Stortorget. Andra evenemang är Ystad International Military Tattoo – med konserter och uppträdande samt 1800-talsfestivalen.

Slutsatser

- Ystad har en vacker och småskalig stadskärna som är mycket attraktiv att vistas i, under dagtid såväl som under kvällstid.
- Ystad är väl försedd med restauranger och kaféer. Hotell och vandrarhem.
- Ystad är en levande stad året om med ett intesivt badliv under sommaren.
- Ystad är en turiststad. Turistsäsongen kan förlängas till att omfatta hela året.
- Kontakten mellan fritidshamnen/sandstranden och stadskärnan samt mellan centrum och Sandskogen med badstränder är dålig.
- Låt S:t Knuts torg bli ett ”levande” torg i ett stråk som förbinder station/färjeområde med centrum.

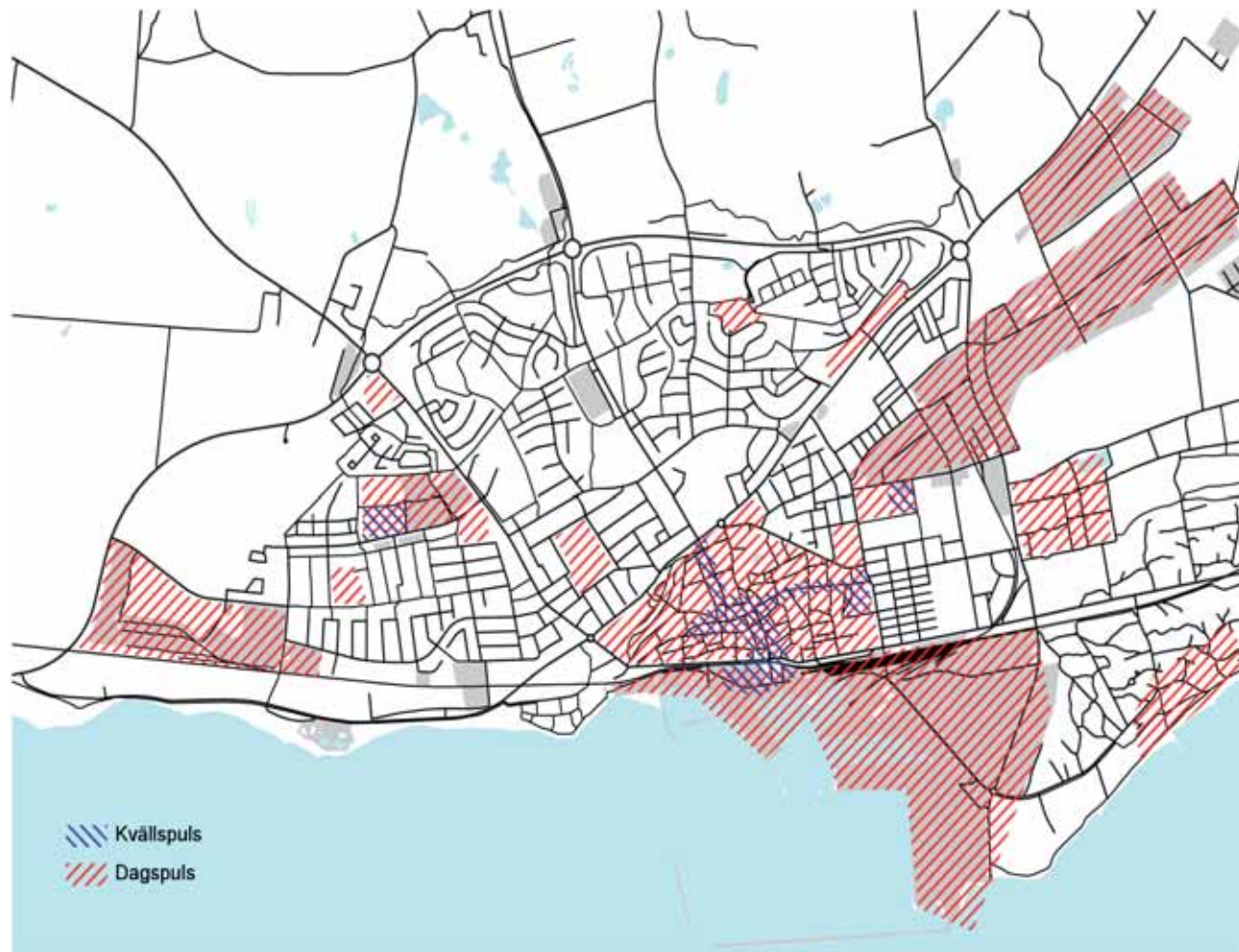

Dop på Stortorget

Gågatan en måndag eftermiddag i november

Folkliv

Starka och svaga sidor

Starka sidor

- Ystadsandan – skapar en samhörighet och en identitet.
- Ystads historia är mycket tydlig i dagens samhälle.
- Ystad är en fin bostadsort. Trivsamma bostadsområden, villor och flerfamiljshus ligger inom gång- och cykelavstånd till den medeltida stadskärnan som fortfarande är stadens centrum.
- Ystad är en väl avgränsad stad med jordbrukslandskapet i ”ryggen” och havet mot framsidan.
- Staden har vuxit utan att man har förlorat skalan och karaktären. Nya årsringar har lagts vid de gamla.
- Den medeltida stadens struktur har bevarats liksom många av byggnaderna. Nyttillkomna byggnader har i stort hållit samma skala som de gamla.
- Ystad har ett intressant byggnadsbestånd med bebyggelse från olika epoker representerande korsvirekshus fram till 2000-tal. Centrums fina stenarkitektur är mindre känd.
- Stränderna och Sandskogen är en stor tillgång.
- Ystad har en väl utbyggd kollektivtrafik till Malmö, Köpnehamn, Lund och Simrishamn med Pågatåg och bussar.

Svaga sidor

- Ystadsandan kan uppfattas ”konserverande”.
- Centrums koppling med havet och hamnen, som utgjort grunden för Ystad har gått förlorad. Verksamheter i hamnen, spannmålshandeln och bangård utgör de stora barriärerna.
- En befolkningsstruktur med färre barn och unga samt fler äldre och pensionärer kan leda till en ”pensionärsstad”.
- Arbetsutpendlingen är större än inpendlingen. Tillskapande av ny arbetstillfällen behövs för en levande stad.
- Det finns ingen kollektivtrafikförbindelse med Sturup.
- Dragongatan är en stor barriär mellan staden och Regementet.
- Gaturummen. Den första sträckan av Malmövägen har ett brett gaturum som mer förknippas med en väg än en infartsgata. Sjömansgatan har ett splitttrat gaturum som inte motsvarar en centralt belägen huvudgata i kanten av medeltidsstaden.
- Stranderosionen är ett allvarligt problem, eftersom Ystad som turiststad är beroende av stranden och den attraktion som knyts till den.

Sammanfattning

Ystads karaktär

Ystad är en ”riktig” stad med en tydlig avgränsning mot havet på framsidan och jordbrukslandskapet på baksidan. Staden har en klar struktur med ett mycket tydligt stadscentrum. Skalan och måtten, detaljer och material skapar en enhet.

Ystad är en grön stad, både vad gäller trädvolym som sticker över hustaken och gatugrönskan i form av alléplanterade gator, stockrosor och rosbuskar vid husfasaderna.

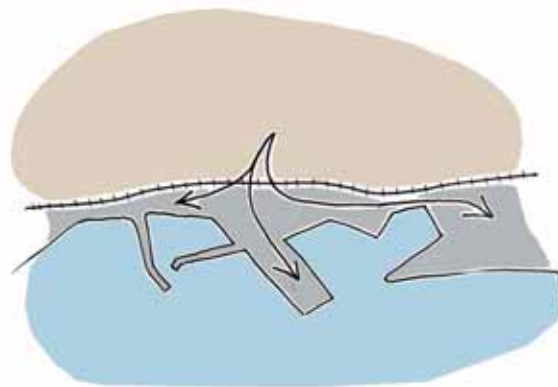
Ystad är hav, historia, kultur, bad, sol, vind och en ymnig växtlighet. Gränsen mellan jordbrukslandskapet och staden är viktig.

En utbyggnad utanför Ringleden kan komma att skapa problem med stadskänslan och kopplingen till staden. Dessa områden kommer att ligga på Ystads ”baksida” och har inte den naturliga kopplingen terrängmässigt till övriga Ystad. Satsa istället på att bygga kärnor av ”byar”.

Återknyt staden till havet – omvandla hamnområdet och Sjömansgatan

Ystad har en mycket stark koppling till havet. För att åter fysiskt kunna knyta den medeltida stadskärnan till havet krävs en omvandling av vissa delar av hamnområdet. Om större eller mindre delar av området söder om stadskärnan frigörs kan stadskärnan igen närma sig havet. Stadsbebyggelsen, badstranden och småbåtshamnen kommer tillsammans med tågstation och Bornholmsterminalen att skapa en naturlig fortsättning till havet. Det vore ett plus för staden att skapa en tydlig, gen, säker och estetiskt tilltalande gång- och cykelväg som förbinder centrum med Ystad Sandskog och badstränder i öster samt småbåtshamn, sandstrand och Gjuteriparken i väster.

I samband med denna omvandling skulle även Sjömansgatan kunna rustas upp och ges ett tydligare gaturum genom ny bebyggelse. Teaterbyggnaden skulle därigenom få en mer framträdande plats.

Återskapa kopplingen mellan stadskärna och hamnen

Sandstrand och småbåtshamn centralt i Ystad

Sjömansgatan, ett splittrat gaturum

Rusta upp den inledande sträckan av Malmövägen

Malmövägen har olika karaktär från rondellen vid Ringvägen och in till centrum. Den första delen, den norra fram till rondellen med Missunnavägen, är bred och mer lik en väg än en gata. Den södra delen, från rondellen med Missunnavägen och söderut, har en stadsgatas utformning med trottoarer längs gatans båda sidor och en alléplantering. Malmövägen borde få gatans utseende längs hela sin sträckning.

Malmövägen, norra delen

Malmövägen, södra delen

Förläng turistsäsongen

Ystads historia, stadsstruktur, kulturliv och fritidsanläggningar skapar möjligheter för många typer av upplevelser. Säsongen borde kunna förlängas till att omfatta hela året. Genom de goda kollektivtrafikförbindelserna med storstadsregionen torde Ystad kunna locka besökare året om med olika ”temaresor”.

Utveckling av Ystadsandan – historien hot eller möjlighet

Vad står Ystadsandan för idag och vad vill man att den ska stå för? Använd Ystadsandan på ett positivt sätt. Definiera vad som särskiljer Ystad från andra städer.

Referenser

- Beskrifning över staden Ystad, Georg Henric Bæijer, Ystads Fornminnesförening skrift nr X
- Bilder från Ystad, Roland Möllerfors, 1997
- Byggandsminnen, Cecilia Hansson och Carin Johansson, Länsstyrelsen Malmöhus län, Kulturmiljö, 1995
- Glimtar från gamla stad, Hanna Larsson, 1983
- Handbok över gamla Ystad, Ystads Fornminnesförening, 1993
- Järnverkstäderna i ystad, Röda bodarna 7, Antikvarisk förundersökning, 2002-01-18, Björn Bjelke Holterman
- LV 4 Ystad, Fortifikationsverket, utredning, december 1996
- Norra promenaden i Ystad, ett parkprojekt, Helena Hammer, februari 1993
- Profiler i gamla Ystad, Gunnar Lundqvist, 1995
- Regementen I Ystad, f d Skånska Dragonregementet, Vårdprogram för byggnader inom Regementsområdet, Arksam, mars 2000
- Regementsområdet i Ystad, Riktlinjer för bevarande av kulturskyddade byggnader och miljöer, NP arkitekter och Björn Bjelke-Holtermann, 1997-05-14
- Ystad I, Medeltidstaden 44, RAÄ
- Ystad II, en omlandsstudie, Medeltidstaden 44, RAÄ
- Ystad teater, en restaurering, Jennie Sjöholm, Inst för konstvetenskap, Lund, hösten 1995
- Ystadadiana 2001, uppåt väggarna, Roland Jakobson, Håkan Nilsson, Ystads Fornminnesförening, 2001
- Ystads historia, del I, 1 från äldre tid till 1792, Salmon Kraft och Oscar Bjurling, Ystad stad, 1953
- Ystads historia, del II, 1792-1862, F W Morén, Ystad stad, 1953
- Ystads historia, del III, 1863-1914, Gunnar Svensson, Ystad stad, 1954
- Ystads historia, del IV, Ystad under nittiohundratalet 1924-1971, Bengt Jacobsson, Ystad stad, 1987
- Översiktligt inventeringsunderlag för vårdprogram och vårdplaner avseende ”kulturbyggnader” i Ystads stadskärna, Restaurator AB, 2002-02-28